

پایه‌ریزی روش‌شناسی مطالعات قرآنی در «روش‌شناسی پاسخ‌دهی به شبهات»

رئیس گروه علوم قرآن مرکز فرهنگ و معارف قرآن ضمن خبر دادن از این که «روش‌شناسی پاسخ‌دهی به شبهات و تعامل با شبهه‌گران در قرآن» مراحل نهایی را برای چاپ و نشر طی می‌کند، گفت: این پژوهش در رویکرد کلی خود در جهت پایه‌ریزی روشی برای مطالعات قرآنی انجام گرفته است.

رئیس گروه علوم قرآن مرکز فرهنگ و معارف قرآن ضمن خبر دادن از این که «روش‌شناسی پاسخ‌دهی به شبهات و تعامل با شبهه‌گران در قرآن» مراحل نهایی را برای چاپ و نشر طی می‌کند، گفت: این پژوهش در رویکرد کلی خود در جهت پایه‌ریزی روشی برای مطالعات قرآنی انجام گرفته است.

حجت‌الاسلام و المسلمین سعید بهمنی، رئیس گروه علوم قرآن مرکز فرهنگ و معارف قرآن در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، با اشاره به این که این گروه یکی از راهبردهای اصلی خود را تمرکز بر مطالعات روش‌شناسی قرآن کریم قرار داده است، گفت: روش‌شناسی قرآن از دو حیث قابل توجه است؛ یکی از نظر روش تفسیر و فهم قرآن که در آن با نگاهی بیرونی به قرآن، راه دریافت آموزه‌های قرآنی، به طور کلی بررسی می‌شود و دیگر، روش‌شناسی درون قرآن که باید روش‌ها و مدل‌های بیانی آموزه‌ها و معارف قرآن را مورد بررسی قرار دهد.

این محقق و پژوهشگر با اشاره به این که مطالعاتی در هر دو سنخ از روش‌شناسی قرآن، در مرکز فرهنگ و معارف قرآن آغاز شده است، عنوان کرد: یکی از پژوهش‌های انجام شده در مرکز فرهنگ و معارف قرآن و در گروه علوم قرآن این مرکز «روش‌شناسی پاسخ‌دهی به شبهات و تعامل با شبهه‌گران در قرآن» است؛ که در صدد است با شناسایی روش‌های خود قرآن در مواجهه با شبهه‌گران و الهام گرفتن از آن، نظریه‌ای در زمینه روش‌شناسی پاسخ‌دهی به شبهات و تعامل با شبهه‌گران ارائه کند.

سعید بهمنی:

در واقع ما دستگاهی فکری ساخته و ارائه کرده‌ایم که می‌تواند در هر جایی به کار بیاید و انحصاراً مربوط به پاسخ به شبهات نیست. این دستگاه می‌تواند در بررسی هر آموزه قرآنی مورد استفاده قرار گیرد و با ساخته شدن مدل‌ها و نظریه‌هایی در حوزه‌های مختلف مطالعات قرآنی، براساس آن، به پیشبرد این مطالعات منجر شود.

بهمنی با بیان این که این پژوهش مراحل نهایی را برای چاپ و نشر طی می‌کند، در مورد مراحل دست‌یابی به این نظریه اظهار کرد: اولین گام، ساخت الگو یا مدلی برای تحلیل مستندات مربوط به شبهات و پاسخ‌های قرآن به آن‌هاست و مدل‌های ارائه شده باید به گونه‌ای آیات را تحلیل کند که سه لایه اطلاعات را در اختیار ما قرار دهد. اولین لایه اطلاعات، عناصر تبیین شبهات است و این که خداوند عالم، شبهات را به چه شکل بیان کرده است. لایه دوم باید عناصر استفاده شده در پاسخ را در اختیار ما قرار دهند و مشخص کنند که آیا در این عناصر، جنبه‌هایی مشترک و عمومی، که بتوان از آن‌ها تعبیر به روش کرد، وجود دارد یا نه. سومین لایه اطلاعاتی نیز که از این الگو به دست می‌آید، عناصری است که قرآن کریم در تعامل با پرسشگران و شبهه‌گران یادآور شده است.

وی در ادامه افزود: پس از این که این سه لایه اطلاعات در مدل تحلیل به دست می‌آید، این اطلاعات در مدل دیگری فرضیه‌سازی و مدل‌سازی می‌شود تا بتوان به اصول به کار برده شده در پاسخ‌دهی به شبهات دست یافت و به پرسش‌هایی که درباره روش پاسخ‌دهی قرآن به شبهات وجود دارد، پاسخ گفت. در واقع این مرحله، ساخت مدل فرضیه‌سازی روش‌شناسی پاسخ‌دهی به شبهات را در بر می‌گیرد و با ارائه مدل در این مرحله، به فرضیه یا فرضیه‌هایی درباره روش‌شناسی پاسخ به شبهات خواهیم رسید.

رئیس گروه علوم قرآن مرکز فرهنگ و معارف قرآن سوم این پژوهش را شامل ساخت مدل فرضیه‌سازی درباره تعامل با شبهه‌گران عنوان کرد و گفت: در آیات قرآن عناصری به چشم می‌خورد که الزاماً پاسخ به شبهه نیستند؛ بلکه در قالب روش تعامل با شبهه‌گر قابل دسته‌بندی است که این نکات و موارد نیز با توجه به مدلی که ساخته شده، استحصال و دسته‌بندی شده است.

بهمنی افزود: بعد از همه این مراحل، مدل فرضیه‌پردازی در مجموع این مباحث، یعنی روش‌شناسی تبیین شبهات، روش‌شناسی پاسخ به شبهات و روش‌شناسی تعامل با شبهه‌گران، فراهم آمده و ارائه شده است.

وی با بیان این که این مباحث کاملاً به شکل روشمند طرح و تبیین شده است، اظهار کرد: گاهی کتاب‌هایی نوشته می‌شود که با استفاده از يك گزاره در قرآن کریم، معنایی را به قرآن نسبت می‌دهد؛ در حالی که ما در جای دیگر، ضد آن و یا نقض آن را ممکن است بیابیم. در واقع در این گونه موارد، بدون آگاهی از خصوصیات مطلب و مقصود قرآن، تعمیمی صورت گرفته و يك عنصر غیرعمومی به عنوان روش قرآن معرفی شده است، اما ما در پژوهش خود به دیدن يك یا چند مورد اکتفا نکرده‌ایم، بلکه همه قرآن را بررسی کرده و مدل‌ها و اصولی را ارائه کرده‌ایم که موارد نقضی برای آن‌ها یافت نشده است.

بهمنی با بیان این که این پژوهش در رویکرد کلی خود در جهت پایه‌ریزی روشی برای مطالعات قرآنی انجام گرفته است، خاطرنشان کرد: در واقع ما دستگاهی فکری ساخته و ارائه کرده‌ایم که می‌تواند در هر جایی به کار بیاید و انحصاراً مربوط به پاسخ به شبهات نیست. این دستگاه می‌تواند در بررسی هر آموزه قرآنی مورد استفاده قرار گیرد و با ساخته شدن مدل‌ها و نظریه‌هایی در حوزه‌های مختلف مطالعات قرآنی، براساس آن، به پیشبرد این مطالعات منجر شود.

رئیس گروه علوم قرآن مرکز فرهنگ و معارف قرآن در پایان با اشاره به ضرورت انجام پژوهش‌های روشمند در باب قرآن، گفت: در این صورت این امکان فراهم می‌شود که دیگران راجع به نظریات مطرح شده به بحث بپردازند و با توجه به روشمندی و مدل‌دار بودن مباحث، نسبت به نقض یا ترمیم و تکمیل آن اقدام کنند.